

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΥΠΟΘΕΣΗ ΘΩΜΑ ΜΑΚΡΗ
ΚΑΤΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
(Προσφυγή υπ' αριθ. 23009/05)

ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ
21 Ιουνίου 2007

*Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική
υπό τις οριζόμενες στο άρθρο 44 παρ. 2 της Συμβάσεως προϋποθέσεις.
Ενδέχεται να τύχει βελτιώσεων ως προς τη μορφή.*

Στην υπόθεση Θωμά Μακρή κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
συνεδριάζον σε τμήμα συντιθέμενο από τους δικαστές :

Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, Πρόεδρο,

Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Ν. ΒΑΛΙĆ,

Κ. ΗΑΛΙΥΕΥ,

Δ. ΣΠΙΕΛΜΑΝΝ,

Σ.Ε. ΤΕΒΕΝΣ,

Γ. ΜΑΛΙΝΒΕΡΝΙ,

και τον Γραμματέα του Τμήματος, Σ. ΝΙΕΛΣΕΝ.

Αφού διασκέφτηκε σε συμβούλιο στις 31 Μαΐου 2007.

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την ως άνω
ημερομηνία :

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη δυνάμει της (υπ' αριθ. 23009/05) προσφυγής, την οποία κατέθεσε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας ο Έλληνας υπήκοος Θωμάς Μακρής («ο προσφεύγων»), ο οποίος προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου στις 17 Ιουνίου 2005 δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση»).

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπείται από τον Δικηγόρο Αθηνών Γ. Κουφογιάννη. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπείται από τους εξουσιοδοτημένους εκπροσώπους του πληρεξουσίου της, Σ. Σπυρόπουλο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και Ο. Πατσοπούλου, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

3. Στις 29 Ιουνίου 2006, το Δικαστήριο απεφάσισε να κοινοποιήσει στην Κυβέρνηση τη σχετική προς τη διάρκεια της διαδικασίας αιτίαση. Δυνάμει του άρθρου 29 παρ. 3 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο απεφάσισε να αποφανθεί ταυτοχρόνως επί του παραδεκτού και επί της ουσίας.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

4. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1971 και διαμένει στο Αγρίνιο.

5. Από τις 21 Φεβρουαρίου 1991 έως τις 27 Μαΐου 1992, ο προσφεύγων, κελευστής του Πολεμικού Ναυτικού, συμμετείχε σε αποστολή στις Ηνωμένες Πολιτείες, στο πλαίσιο της παραλαβής ενός πλοίου για λογαριασμό του Πολεμικού Ναυτικού.

6. Στις 9 Αυγούστου 1993, ο προσφεύγων ήγειρε ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών αγωγή αποζημιώσεως κατά του Ελληνικού Δημοσίου. Ο προσφεύγων διετείνετο ότι, κατά την αποστολή αυτή, είχε ανεπαρκώς αμειφθεί, και ζητούσε να του καταβληθούν αποδοχές ύψους 13.198.752 δραχμών (38.734 ευρώ).

7. Στις 29 Σεπτεμβρίου 1995, το δικαστήριο έκανε εν μέρει δεκτή την αγωγή και υποχρέωσε το Ελληνικό Δημόσιο να καταβάλει στον προσφεύγοντα το ποσό των 8.788.688 δραχμών (25.792 ευρώ) (απόφαση 14663/1995).

8. Στις 12 και 28 Φεβρουαρίου 1996 αντιστοίχως, το Ελληνικό Δημόσιο και ο προσφεύγων εφεσίβαλαν την απόφαση αυτή.

9. Στις 19 Απριλίου 2000, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών απέρριψε την

έφεση του προσφεύγοντος και έκανε εν μέρει δεκτή την έφεση του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο και υποχρέωσε να καταβάλει στον προσφεύγοντα το ποσό των 3.014.126 δραχμών (8.845 ευρώ) (απόφαση 1910/2000).

10. Στις 29 Ιανουαρίου και 12 Μαρτίου 2001 αντιστοίχως, το Ελληνικό Δημόσιο και ο προσφεύγων κατέθεσαν αίτηση ακυρώσεως.

11. Στις 26 Ιουνίου 2003, το Συμβούλιο της Επικρατείας απέρριψε την αίτηση του προσφεύγοντος ως απαράδεκτη, επειδή ο προσφεύγων δεν εκπροσωπείτο νόμιμα. Το ανώτατο δικαστήριο έκανε δεκτή την αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου, αναίρεσε την προσβληθείσα απόφαση και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (αποφάσεις 1815/2003 και 1818/2003).

12. Στις 16 Δεκεμβρίου 2004, το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών ακύρωσε την απόφαση 14663/1995 και απέρριψε την αγωγή αποζημιώσεως του προσφεύγοντος (απόφαση 4227/2004). Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στον προσφεύγοντα στις 23 Φεβρουαρίου 2005.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

I. ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΗΣ ΑΙΤΙΑΣΕΩΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 ΠΑΡ. 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

13. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι λόγω της διάρκειας της διαδικασίας παραβιάστηκε η αρχή της «ευλόγου προθεσμίας», όπως προβλέπεται από το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, το οποίο ορίζει ότι :

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί (...) εντός ευλόγου προθεσμίας από (...) δικαστήριο, το οποίο (...) θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

A. Επί του παραδεκτού

14. Αναφερόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου, όπως αυτή διαμορφώθηκε με την απόφαση *Pellegrin (Pellegrin κατά της Γαλλίας)* (GC), n° 28541/95, παρ. 64-67, CEDH 1999-VIII, *Αμαζόπουλος κ.λ.π. κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 68141/01, απόφαση της 6^{ης} Φεβρουαρίου 2003), η Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως δεν έχει εφαρμογή στην παρούσα υπόθεση. Η Κυβέρνηση υπογραμμίζει ότι ο προσφεύγων είναι κελυστής του Πολεμικού Ναυτικού και ότι η αποστολή στην οποία συμμετείχε, συνδεόταν στενά με την εθνική κυριαρχία. Η Κυβέρνηση καταλήγει ότι η παρούσα διαφορά μεταξύ του

προσφεύγοντος και του Κράτους δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου αυτού.

15. Ο προσφεύγων αντικρούει τη θέση αυτή και υποστηρίζει ότι το αντικείμενο της επίδικης διαδικασίας ήταν περιουσιακής φύσεως.

16. Το Δικαστήριο είχε προσφάτως την ευκαιρία να αναθεωρήσει τη νομολογία του όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 1 επί των διαφορών μεταξύ του Δημοσίου και των υπαλλήλων του (βλ. απόφαση *Vilho Eskelinen κ.λ.π. κατά της Φιλανδίας* [GC], n° 63235/00, CEDH 2007- ...). Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο έκρινε ότι "

«62. Εν ολίγοις, για να δύναται το διάδικο Κράτος να επικαλεσθεί ενώπιον του Δικαστηρίου το δημοσιοϋπαλληλικό καθεστώς ενός προσφεύγοντος, ώστε να αποκλεισθεί ο τελευταίος από το δικαίωμα στη δικαστική προστασία, που παρέχει το άρθρο 6, πρέπει να πληρούνται δύο προϋποθέσεις. Πρώτον, πρέπει το εσωτερικό δίκαιο του ενδιαφερομένου Κράτους να αποκλείει ρητώς την πρόσβαση σε δικαστήριο στους δημοσίους υπαλλήλους οι οποίοι έχουν τοποθετηθεί σε θέση ή ανήκουν σε κατηγορία αντίστοιχη με εκείνη του προσφεύγοντος. Δεύτερον, πρέπει η παρέκκλιση αυτή να συνδέεται με λόγους αντικειμενικούς, οι οποίοι συνδέονται με το συμφέρον του Κράτους. Το απλό γεγονός ότι ο ενδιαφερόμενος υπηρετεί σε έναν τομέα ή μία υπηρεσία που συμμετέχει στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας, δεν είναι αυτό καθεαυτό καθοριστικό. Για να δικαιολογηθεί ο αποκλεισμός, δεν αρκεί το Κράτος να αποδείξει ότι ο εν λόγω δημόσιος υπάλληλος συμμετέχει στην άσκηση της δημόσιας εξουσίας ή ότι υφίσταται -για να επαναλάβουμε την ορολογία την οποία χρησιμοποίησε το Δικαστήριο στην απόφαση *Pellegrin*- ένας «ιδιαίτερος δεσμός εμπιστοσύνης και πίστεως» μεταξύ του ενδιαφερομένου και του Δημοσίου-εργοδότη. Πρέπει, επίσης, το Κράτος να αποδείξει ότι το αντικείμενο της διαφοράς συνδέεται με την άσκηση της κρατικής εξουσίας ή θέτει υπό αμφισβήτηση τον προρρηθέντα ιδιαίτερο δεσμό. Έτσι, ουσιαστικά, ουδόλως δικαιολογείται να αποκλείονται από τις εγγυήσεις του άρθρου 6 οι συνήθεις εργατικές διαφορές -όπως οι μισθολογικές, οι σχετικές προς αποζημίωση ή άλλα δικαιώματα αυτού του τύπου- λόγω του ιδιαιτέρου χαρακτήρα της σχέσεως μεταξύ του ενδιαφερομένου δημοσίου υπαλλήλου και του εν λόγω Κράτους. Πράγματι, θα ισχύει ένα τεκμήριο υπέρ της εφαρμογής του άρθρου 6 και θα εναπόκειται στο διάδικο Κράτος να αποδείξει ότι, πρώτον, συμφώνως προς το

εθνικό δίκαιο, ένας προσφεύγων δημόσιος υπάλληλος δεν έχει δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο, και, δεύτερον, ο αποκλεισμός από τα δικαιώματα τα οποία εγγυάται το άρθρο 6, είναι βάσιμος προκειμένου για αυτόν τον δημόσιο υπάλληλο.»

17. Στην παρούσα υπόθεση, είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι ο προσφεύγων είχε πρόσβαση σε δικαστήριο δυνάμει του εθνικού δικαίου. Επομένως, έχει εφαρμογή το άρθρο 6 παρ. 1. Κατά συνέπεια, δεν αρμόζει να γίνει δεκτή η ένσταση της Κυβερνήσεως όσον αφορά την ασυμβατότητα *ratione materiae* με τις διατάξεις της Συμβάσεως.

18. Το Δικαστήριο διαπιστώνει, εξ άλλου, ότι η αιτίαση αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη κατά την έννοια του άρθρου 35 παρ. 3 της Συμβάσεως. Το Δικαστήριο επισημαίνει, περαιτέρω, ότι η εν λόγω αιτίαση δεν προσκρούει σε κάποιον άλλο λόγο απαραδέκτου. Αρμόζει, επομένως, να γίνει δεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη

19. Η περίοδος η οποία πρέπει να ληφθεί υπόψη, άρχισε στις 9 Αυγούστου 1993, ημερομηνία κατά την οποία επελήφθη της υποθέσεως το Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, και έληξε στις 16 Δεκεμβρίου 2004, ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως 4227/2004 του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών. Διήρκεσε, επομένως, πλέον των ένδεκα ετών και τεσσάρων μηνών για τέσσερις βαθμούς δικαιοδοσίας.

2. Ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας της διαδικασίας

20. Ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι η διάρκεια της σχετικής προς την υπόθεσή του διαδικασίας υπήρξε υπερβολική.

21. Η Κυβέρνηση αντικρούει τη θέση αυτή και υποστηρίζει ότι η διεξαγωγή της επίδικης διαδικασίας υπήρξε η κατά το δυνατόν ταχύτερη, δεδομένου ότι μεσολάβησαν τέσσερις βαθμοί δικαιοδοσίας. Η Κυβέρνηση προσθέτει ότι ο προσφεύγων δεν επιχείρησε να επιταχύνει τη διαδικασία.

22. Το Δικαστήριο υπομνήσκει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μιας διαδικασίας εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της υποθέσεως και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων, τα οποία έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και της συμπεριφοράς και ευθύνης των αρμοδίων αρχών, ως και των συνεπειών της διαφοράς για τους ενδιαφερομένους (βλ., μεταξύ

πολλών άλλων, *Frydlender κατά της Γαλλίας* [GC], n° 30979/96, παρ. 43, CEDH 2000-VII).

23. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη εκδικάσει υποθέσεις παρόμοιες με την παρούσα υπόθεση και έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως (βλ. προαναφερθείσα απόφαση στην υπόθεση *Frydlender*).

24. Αφού μελέτησε όλα τα στοιχεία τα οποία του υπεβλήθησαν, το Δικαστήριο φρονεί ότι η Κυβέρνηση δεν εξέθεσε κάποιο περιστατικό ή επιχείρημα το οποίο θα του επέτρεπε να καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα στην προκειμένη περίπτωση. Λαμβάνοντας υπόψη τη σχετική νομολογία του, το Δικαστήριο εκτιμά ότι στην παρούσα υπόθεση η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας είναι υπερβολική και δεν ανταποκρίνεται στην περί «ευλόγου προθεσμίας» επιταγή.

Επομένως, υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.

II. ΕΠΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΑΙΤΙΑΣΕΩΝ

25. Επικαλούμενος το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, σε συνδυασμό με τα άρθρα 4 και 14, ο προσφεύγων παραπονείται, περαιτέρω, ότι η υπόθεσή του δεν κρίθηκε δίκαια. Με την άρνησή τους να κρίνουν ότι πρέπει να καταβληθεί στον προσφεύγοντα το επίδομα εκτός έδρας για την αποστολή του στις Ηνωμένες Πολιτείες, τα εθνικά δικαστήρια εξομοίωσαν την εργασία του με καταναγκαστική εργασία, θέτοντάς τον υπό καθεστώς διακρίσεως σε σχέση με τους λοιπούς Έλληνες στρατιωτικούς. Επικαλούμενος το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, σε συνδυασμό με το άρθρο 6 παρ. 1 της Συμβάσεως, ο προσφεύγων παραπονείται, τέλος, ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του στον σεβασμό της περιουσίας του.

Επί του παραδεκτού

26. Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων τα οποία έχει στη διάθεσή του, και στο μέτρο που είναι αρμόδιο να αποφανθεί επί των ισχυρισμών τους οποίους διετύπωσε ο προσφεύγων, το Δικαστήριο δεν έχει κάποια ένδειξη ότι παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που εγγυάται η Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα αυτής.

27. Ως εκ τούτου, η προσφυγή είναι προδήλως αβάσιμη κατά το μέρος αυτό, και πρέπει να απορριφθεί κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 παρ. 3 και 4 της Συμβάσεως.

III. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

28. Το άρθρο 41 της Συμβάσεως ορίζει ότι:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων αυτής, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει ειμή την ατελή επανόρθωση των συνεπειών της παραβίασεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εν ανάγκη, στο αδικηθέν μέρος δικαία ικανοποίηση.»

29. Στο έντυπο της προσφυγής του, ο προσφεύγων είχε ζητήσει διάφορα ποσά για δικαία ικανοποίηση, χωρίς να προσκομίσει κάποιο δικαιολογητικό. Στη συνέχεια, και παρά το γεγονός ότι στις επιστολές οι οποίες εστάλησαν στον δικηγόρο του, στις 3 Ιουλίου και 29 Σεπτεμβρίου 2006, το Δικαστήριο επέστησε την προσοχή του στο άρθρο 60 του Κανονισμού Διαδικασίας, ο προσφεύγων δεν υπέβαλε κάποιο αίτημα περί δικαίας ικανοποίησης εντός της ταχθείσας προθεσμίας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο εκτιμά ότι δεν συντρέχει λόγος επιδικάσεως ποσού στον προσφεύγοντα για την αιτία αυτή (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Παλάσκα κατά της Ελλάδος*, n° 8694/02, παρ. 23, απόφαση της 19^{ης} Μαΐου 2004, *Νάστος κατά της Ελλάδος*, n° 6711/02, παρ. 22, απόφαση της 15^{ης} Ιουλίου 2004, *Φίλιππος Μαυρόπουλος-Παν. Ζήσης Ο.Ε. κατά της Ελλάδος*, n° 27906/04, παρ. 20, απόφαση της 4^{ης} Μαΐου 2006, *Μπέκα-Κουλοχέρη κατά της Ελλάδος*, n° 38878/03, παρ. 31, απόφαση της 6^{ης} Ιουλίου 2006).

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. *Κάνει δεκτή* την προσφυγή ως παραδεκτή, όσον αφορά τη σχετική προς την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας αιτίαση, και την *απορρίπτει* κατά τα λοιπά.
2. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 της Συμβάσεως.
3. *Απορρίπτει* το αίτημα περί δικαίας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συντάχθηκε στη Γαλλική γλώσσα, εν συνεχεία κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 21 Ιουνίου 2007 κατ' εφαρμογή του άρθρου 77 παρ. 2 και 3 του Κανονισμού Διαδικασίας.

- υπογραφή -

/ Søren NIELSEN /

Γραμματέας

- υπογραφή -

/ Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ /

Πρόεδρο